

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 Vtrum habere aliquid in communi diminuat de perfectione religionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

In religionibus, q non solum contemplatur, sed contemplata docent.

In responsione ad secundum respice, quod hinc habes solutionem vulgaris questionis. An scilicet eum res recto corde & opere ad bellum contra infideles, sint martyres, in bello occiduntur. Habet siquidem hoc in loco ab auctore partem negatiuam. Et ratio in litera redditur, quia martyres proprie sunt qui ad proprium sanguinem fundendum uigile ad prauiationem uitae tendunt: di recte, ut testes Christi sint. Ibi autem tam religio, quam seculares de rebus tenent dant ad alienum sanguinem fundendum, uel fugandum. Unde non sunt absolute loquendo, si occiduntur, martyres. Veru quia alia est questio de martyrio, & alia de merito martyrii, non auctor excusio martyrio a religiois merito, de merito martyrii tractat, & docet quod sicut in casu necessitatis melius est infirmorum curam dare operam quam contemplationem, quamuis absolute optima sit Mariae pars, & maioris meriti in necessitatis articulo est curam infirmis habere, quam contemplari, uel predicare: in articulo necessitatis, puta, si Ecclesia periclitaretur, non solum quod ad personarum oppressionem, sed quo ad fidem licentiam, maioris meriti esset pro Ecclesia defensione uigile ad morem bellando se exponere, quam contemplari, uel predicare. Et tunc merito martyrii non carerent, qui in tali bello sic occiderentur. Praefertur enim in huiusmodi casibus milites isti omnibus religiosis, uelque martyribus aequales in merito.

In responsione ad tertium eiusdem articuli sexti, in exemplo de medijs ad continentiam seruandam attende, quod non exemplum tantum, sed ueritas doctrinam continet. Nam pau-

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, differetia unius religionis ad aliam principaliter quidem attenditur ex parte finis, secundario autem ex parte exercitij. Et quia non potest dici altero potius, nisi secundum id in quo ab eo differt, ideo excellentia unius religionis super aliam principaliter quidem attenditur secundum religionis finem, secundario autem secundum exercitium. Di uerfimode tamen utraque comparatio attenditur. Nam comparatio quae est secundum finem, est absoluta, eo quod finis proprie quaeitur. Comparatio autem quae est secundum exercitium, est respectiua, quia exercitium non quiritur proprie, sed propter finem: & ideo illa religio alteri praefertur, quae ordinatur ad finem absolute potius uel quia est maius bonum, uel quia ad plura bona ordinatur. Si uero sit finis idem, secundario attenditur praeminetia religionis non secundum quantitatem exercitij, sed secundum proportionem eius ad finem intentum. Unde & in collationibus patrum inducitur sententia beati Antonij, qui praetulit discretionem, per quam aliquis oia moderatur, & ieiunij, & uigilij, & omnibus huiusmodi obierunt. Sic ergo dicendum est, quod opus uitae actus est duplex. Unum quidem quod ex plenitudine contemplationis deriuatur, sicut doctrina & praedicatione. Unde & Gregorius dicit in 5. hom. super Ezechiel. * quod de pietatis uirtus post contemplationem sua redeuntibus dicitur. 14. Memoria lauauit uirtutes eructabit: & hoc praefertur simplici contemplationi. Sicut n. maius est illuminare quam lucere solum, ita maius est contemplata alijs tradere quam solum contemplari. Aliud autem opus est actiua uita, quod totaliter consistit in occupatione exteriori, sicut elemosinas dare, hospites recipere, & alia huiusmodi sunt minoris operibus contemplatiuis, nisi forte in casu necessitatis, ut ex supra dictis patet. * Sic ergo summum gradum in religionibus tenent, quae ordinantur ad docendum & praedicandum, quae & praequissimae sunt perfectioni episcoporum: sicut & in alijs rebus fines primorum coniunguntur principiis secundorum, ut Dionysius dicit 7. de diu. nom. * Secundum autem gradum tenent illae, quae ordinantur ad contemplationem. Tertius est earum, quae occupant circa exteriores actiones. In singulis autem horum graduum potest attendi praeminetia secundum quod una religio

ordinatur ad altiore actum in eodem genere, sicut inter opera actiua uita potius est redimere captiuos, quam recipere hospites: & in operibus uitae contemplatiuae potius est oratio, quam lectio. Potest etiam attendi praeminetia, si una earum ad plura horum ordinat quam alia, uel si conuenientiora statuta habeat finem propositum consequendum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Decretalis illa loquitur de uita actiua, prout ordinatur ad salutem animarum.

AD SECUNDUM dicendum, quod religiones quae instituantur proprie littera, directius ordinantur ad hoc quod effundant sanguinem hostium, quam ad hoc quod eorum sanguis effundatur, quod proprie martyribus competit. Nihil tamen prohibet huiusmodi religiofos in aliquo casu meritum martyrii consequi, & secundum hoc praefertur alijs religiosis: sicut & opera actiua interdum in aliquo casu praefertur contemplationi.

AD TERTIUM dicendum, quod altitudo obseruantiarum non est illud quod percipitur in religione commendatur, ut beatus Antonius dicit. Et illa 58. dicitur. Numquid tale est ieiunium quod elegi, potius affligere hominem animam suam? Assumitur tamen in religione ut necessaria ad carnis macerationem, quae si sine discretionem fit, periculum deficiendi habet annexum, sicut beatus Antonius dicit: & ideo non est potius religio ex hoc, quod habet arctiores obseruantias, sed ex hoc quod ex maiori discretionem sunt eius obseruatiae ordinate ad finem religionis: sicut ad continentiam efficacius ordinatur maceratio carnis per abstinentiam cibi & potus, quam pertinent ad famem & sitim, quam per subtractionem uestimenti, quae pertinent ad frigus, & ad nuditatem, & quam per corporalem laborem.

ARTICULVS VII.

Utrum habeat aliquid in communi diminuat perfectionem religionis.

AD SEPTIMUM sic proceditur. AVT, quod habere aliquid in communi diminuat perfectionem religionis. Dicitur enim Dominus Matthaei 19. Si uis perfectus esse, uade, & uende oia quae habes, & da pauperibus. Ex quo patet quod carere mundanis diuitijs pertinet ad perfectionem christianae uita: sed illi qui habent aliquid in communi, non carent diuitijs mun-

peres nudos uacare generationi uidemur: similiter laborantes continue laboribus maximis, uacare etiam generationi perspicimus, famelicis autem & sitibus nequaquam, iuxta illud. Sine Cerere & Baccho frigit Venus. Melius ergo mendicium ad continentiam seruandam est abstinere a cibo & potu, quam carere caligis, aut calceis, & quam laborare, & huiusmodi.

Super Questionem centesimam in magister maximo articulo septimum.

Narticulus septimo, eiusdem quaestione in titulo ly perfectione religionis. Est enim triplex perfectio, scilicet hominis absolute, quae sine omni statu perfectionis habetur a uiris perfectis non religiosis, nec praetatis. Est & perfectio status religiosi, de qua est sermo. Est & perfectio status episcopalis, de qua sermo habetur. Nunc igitur de perfectione media quae perfectio religionis appellatur, est quaestio, an minor sit habere aliquid in communi. Est quia huiusmodi perfectio est perfectio hominis secundum rationem suam, & ordinatur ad perfectionem hominis absolute, quae in charitate consistit: ideo in littera ex mentis humanae dispositione, uel impeditione ad spiritum sanctum & speciales fines religionum declaratur in eum.

In eodem articulo 7. eiusdem quaest. 188. dubium occurrit circa conclusionem de modo paupertatis religionum ordinatarum ad contemplationem, & contemplata praedicantem. Dicitur enim in littera, quod modus paupertatis talium est, si modica quae sunt necessaria ad uictum, congruo tempore procurata conseruantur. Habet enim conclusio haec difficultatem propter duo. Primo, quia iste modus uiuendi habet plus sollicitudinis, quam uiuere

Opusc. 17. c. 11. & apud 10. c. 6.

ner ex moderatis possessionibus : quoniam experientia testatur, quod si uiuunt ex possessionibus, sollicitudo incumbit ualde paucis, & reliqui uicant studio & saluti animarum. Si autem uiuunt ex procuratione, hoc est, ex mendicitate, oportet multos religiosos tempore messis, & uindemiae emittere ad

questum ultra quotidianos quietus, ita quod magistra rerum experientia testatur minorem incumbere sollicitudinem iuuentibus ex moderatis possessionibus, quam ex elemosinis procuratis. Secundo, quia iste modus uiuendi de facto est adeo extenuatus ad tota questiones uirique sexus, ut impossibile sit amplius uicere ex mendicitate nisi cum maxima seruitute literarum, quae multiplicatio non erat tempore praeterito.

¶ Ad primum horum dicitur, quod ratio maioris sollicitudinis in uiuendo ex mendica procuracione & conseruatione est triplex. Prima est multitudine pmiscua quodammodo eorum qui ad huiusmodi religiones recipiuntur. Non enim debent omnes ad harum religionum professionem recipi, sed solitionei ad officium predicandi & confessiones audiendi, & ministri eorum necessarii. Melius enim esset paucissimos habere in conuentu ad officium diuinum, & missas celebrandum, quam in tot ministris uices magnarum ecclesiarum surripere in missis, & diuini officij, non sine uilitate diuini cultus quod ad ministros & populum, dum tot sine missae quot auditores, spectant, & huiusmodi: & culpa extenditur dum hoc laudatur. Secunda est nimis sumptus. Nam quod triginta religiosi hodie exigunt, paulo antea centum forte sufficiebant. Nunc si desisset pitantia conuentus, error magnus esset. Olim sat erat quandoque habere illam. Immo legimus, Beatum Dominicum procuratorem conuentus Bononiensis arguisse, quod destrueret ei fratres, quia sepe dabat eis pitantiam, & tamen quantum ex illa lectione memini, non dabat forte bis in hebdomada pitantiam procurator ille. Olim uestes ueteres & lacerae, refarcitae tamen in usu erant, modo consumuntur apparatus magnum in uestibus, taceo de fabri-

Hierony. ad Nepocianam de uita clericorum ante mediu, to. 1.

Lib. 3. c. 14.

Hier. in hac loco. com. 9.

cas sumptuosos quae a mendicantibus sunt. moderne tamen distant ab antiquis, ut opus sit sollicitudine. Tertio est, uix expectat defecerunt in uita perfectione, quod si sit, fit consolatio fratres conseruandi in uita

SED CONTRA est, quod Prosper dicit in libro de uita contemplatiua, & habetur 12. q. 1. Satis ostenditur, & propria debere propter perfectionem conueni, & sine impedimento perfectionis ecclesiae posse facultates quae sunt profecto communita, possideri.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, perfectio non consistit essentialiter in paupertate, sed in Christi sequela, secundum illud Hieronymi super Mattheum: Quia non sufficit omnia relinquere, addidit Petrus quod perfectum est scilicet secuti sumus te. Paupertas autem est sicut instrumentum, uel exercitium perueniendi ad perfectionem. Vnde in collationibus patrum Abbas Moses dicit. * Ieiunia, uigiliae, meditatiō scripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatum non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt. Est autem priuatio omnium facultatum, sine paupertate perfectio instrumentum, in quantum per remotionem diuitiarum tollitur quedam charitatis impedimenta, quae sunt precipue tria quorum primum est sollicitudo, quam lecum diuitiae afferunt. Vnde Dominus dicit Matthei 13. Quod autem seminatū est in spinis, hic est qui uerbum Dei audit, & sollicitudo saeculi illius, & sollicitudo diuitiarum suffocat uerbum. Secundum autem est diuitiarum amor, qui ex diuitijs pollicetur augetur. Vnde & Hieronymus dicit super Mattheum, * quod quia diuitiae habent difficile conueniuntur, non dixit Dominus Matthei 19. Impossibile est diuitem intrare in regnum caelorum, sed difficile. Tertium autem est inanis gloria, uel elatio, quae diuitijs nascitur, sicut illud psalmi 48. Qui consistunt in uirtute tua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriaentur. Horum ergo trium primum a diuitijs separari non potest totaliter siue sint magna, siue parua. Necesse est enim hominem aliquatenus sollicitari de acquirendis, uel conseruandis exterioribus rebus. Sed si res

qui seminat in 6. de uerborum significacione morum personam Christi suscepit in locum namque Christus & docuit perfectionem operum firma, sicut interdum in fuga paues, & locum

fecte perfectus existens, ut perfectus & imperfectus se uim saluus ostenderet; qui utroque saluare uenerat, ubi manifeste infirmus, quod habere loculos imperfectorum est.

¶ In oppositum est auctoritas litera huius, & rationis in eam allata, quae potest sic extendi. Habere loculos, nihil minus de personalitate perfectione, alioquin Abraham, cui dictum est, esto perfectus, & Christus, & Apostoli non fuissent perfecti personaliter. Nihil enim minus de perfectione status episcopalis: alioquin tot sancti episcopi non fuissent perfecti, ut Ambrosius, Augustinus, Gregorius. Nihil enim minus de perfectione religionis, alioquin Benedictus, Antonius, Bernardus, Dominicus &c. non fuissent perfecti religiosi. Nihil ergo minus de perfectione habere loculos.

¶ Ad hoc dicitur, quod proculdubio habere loculos nihil minus de perfectione uix, aut status religiosi, uel episcopalis, propter rationes quas author afferit, & hic, & in tertio contra Gen. distulit, & ex epla Christi, & Apostolorum, & obseruantiis tot perfectorum sanctorum episcoporum, & religiosorum, quorum opera sunt doctrina uix christiana. Pro intelligentia autem uerborum, quae in oppositum possunt induci, scito quod aliquod opus esse infirmitatis, uel infirmorum, uel imperfectorum, uel imperfectum, concingit dupliciter. Primo, loquendo de infirmitate & imperfectone moris primarie, seu contrarie: & sic haiphemum est dicere, Dominum opera infirma egisse, quoniam quod sic est infirmum, uel imperfectum, caret perfectione uel sanitate morali, quam debet habere. Alio modo, negatiue, & hoc du-

exteriore non querantur, uel habeant nisi in modica quantitate quantum sufficiunt ad simplicem uictum, talis sollicitudo non multum impedit hominem, unde nec perfectioni repugnat christianam uitam. Non enim omnis sollicitudo a Domino interdicitur, sed superflua & nocua. Unde super illud Matthaei 6. Ne solliciti sitis aia uestrae, quid manducetis &c. dicit Aug. in libro de sermone Dni in monte. * Non hoc dicit, ut ista non procuretur quantum necessitatis est, sed ut non ista intueantur, & propter ista faciant quicquid in Euangelij p̄dicatione facere iubentur. Sed abundas diuitiarum possessio abundantiorē sollicitudinem ingerit, per quam animus hominis multum distrahitur & impeditur, ne totaliter feratur in Dei obsequium. Alia uero duo. scilicet amor diuitiarum, & elatio, seu gloriatio de diuitijs non consequantur nisi abundas diuitias. Dissert tñ circa hoc utrū diuitie abundates, uel moderate in proprio, uel in cōi habeantur. Na sollicitudo q̄ circa pprias diuitias adhibet, pertinet ad amorē priuatum, quo q̄ se teporaliter amat: sed sollicitudo q̄ adhibetur circa res cōmunes, pertinet ad amorē charitatis, q̄ non quarit quae sua sunt, sed communibus intendit. Et q̄a religio ad perfectionē charitatis ordinat, quam perficit amor Dei usq; ad contemptum sui, habere aliquid propriū p̄fectioni repugnat religionis: sed sollicitudo q̄ adhibetur circa bona cōmunia, pertinere pot ad charitatem, licet per hoc impedi possit aliq̄s alior charitatis actus, puta, cōtemplationis diuinae, aut instructionis proximoꝝ. Ex quo patet, q̄ habere superabundantes diuitias in cōmuni siue in rebus mobilibus, siue in immobilibus, est impedimentum perfectionis, licet non totaliter excludat eā. Habere autē de rebus exterioribus in cōi siue mobilibus, siue immobilibus, quantum sufficit ad simplicem uictum, perfectionē religionis non

impedit, si consideretur paupertas per cōparationē ad cōmunē finē religionis, qui est uacare diuinis obsequijs. Si autē consideretur per cōparationē ad speciales fines religionis, sic p̄supposito tali sine, paupertas maior, uel minor est religioni accōmoda: & tanto erit unaquaq; religio fm̄ paupertatem perfectior, quanto habet paupertatem magis proportionatam suo fini. Manifestum est, q̄ ad exteriora, & corporalia opera uitae actiuae indiget homo copia exteriorū rerū: ad cōtemplationē autē pauca requirunt. Unde Phil. dicit in 10. Ethico. * q̄ ad actiones multis opus est, & quanto utique maiores sunt & meliores: pluribus. Speculanti autē nullo talium ad operationem est necessitas, sed solis necessarijs indiget: alia uero impedimenta sunt ad speculationē. Sic ergo patet, q̄ religio q̄ ordinatur ad actiones corporales actiuae uitae, puta, ad militandum, uel ad hospitalitatē sectandam, imperfecta esset, si cōmunib; careret diuitijs. Religiones autē quae ad cōtemplatiuā uitā ordinantur, tanto perfectiores sunt, quanto eorū paupertas uisum eis sollicitudinē temporalium ingerit. Tanto autē sollicitudo temporalium rerū magis impedit religionē, quanto sollicitudo spiritualium maior ad religionē requiritur. Manifestū est autē q̄ maiorem sollicitudinem spiritualium requirit religio, q̄ est instituta ad cōtemplandū, & cōtemplata alijs tradendum per doctrinā & p̄dicationem, q̄ illa quae est instituta ad cōtemplandū tantum. Unde talē religionem decet paupertas talis, quae in minima sollicitudinē ingerit. Manifestum est autē quod minima sollicitudinem ingerit seruare res usui hominum necessarias tepore cōgruo procuratas: & ideo tribus gradibus religionis suprapositis, triplex gradus paupertatis competit. Nam illis religionibus quae ordinantur ad corporales actiones actiuae uitae, cōpetit habere abundantiam diuitiarum communium. Illis autem religionibus, q̄ sunt ordinatae ad cōtemplandū, magis competit habere possessiones moderatas, nisi simul oporteat tales religiones p̄ se, uel per alios hospitalitatem tenere, & pauperibus subuenire. Illis autē quae ordinantur ad cōtemplata alijs tradēda, cōpetit uitā habere maxime ab exterioribus sollicitudinibus expeditā. Quod quidē fit dum modica, q̄ sunt necessaria uitae, congruo tepore procurata cōseruantur, & hoc Dñs paupertatis institutor docuit suo exēplo. Habebat. n. loculos ludae commissos, in quibus recondebantur ei oblata, ut habetur Io. 10. Nec obstat quod Hieronymus dicit super Mattheum. * Si quis obijcere uoluerit, quoniam Iudas pecuniā in loculis portabat, respondemus

placiter uel in genere moris, uel in genere naturae. Si intelligatur in genere naturae negatio perfectionis, sensus est, quod actus aliquis est infirmus, uel imperfectus, quia ipse ex una, & actus contrarius ex altera parte sic se habent, quod actus ipse uel defectum aliquem naturae sonat, quem non sonat alter, uel excellentiam aliquam sonat alter, quam non sonat ipse. Verbi gratia. Occidere hominem solitarie sumptum, est actus malum sonans. Conseruare autem hominem est actus contrarius sonans solitarie bonum, ac per hoc potest dici, quod occidere hominem est malum: & conseruare hominem est bonum. Sic fidei est in genere naturae. Nam in genere morum utrumque potest esse bonum, & malum. Similiter in proposito. Viuere sine loculis, excellentiae magna est, immo diuinitatis, ut si Christo angeli contione ministrarent, sicut & Paulum eremitam coruus pascebat: & per oppositum uiuere cum loculis, infirmitatis & humanae necessitatis. Illud perfectionis supra hominem, hoc imperfectionis humanae. Et sic proculdubio Augustini uerba intelligenda sunt, ut patet ex eo, quod contra loculos non humanam perfectionem, sed diuinam distinguit potestatem dicendo, Cui angeli ministrabant. Et hunc sensum ipsemet Augustinus exponit, ut habetur in Decretali 1. quæstio. prima, capitulo, exemplum. Exemplum Domini accipie conuertentis in terra. Quare loculos habuit, cui angeli ministrabant, nisi quia ecclesia loculos habitura erat?

¶ Si uero in genere moris intelligatur, negatio perfectionis dupliciter intelligi potest. Primo simpliciter, & tunc sensus est, quod opus aliquod secundum suum genus

Lib. 10. c. 8. aare media tom. 5.

In fine com uentarij in c. 19. Matth. tom. 9.

genus est imperfectum, uel infirmum in genere moris: quia non habet ex sua ratione omnem perfectionem possibilem reperiri in opere aliquo sub genere moris. Et in hoc sensu omne opus morale habens aliud opus morale secundum suum genus perfectius se, est imperfectum, & infirmum negatiue: quia non habet perfectionem inueniam in actu secundum suam rationem perfectionem. Et sic uerissimum est, quod Dominus in carne mortali utraque opera egit. & docuit, scilicet perfecta & imperfecta, hoc est, maiora & minora. Minus est enim seruare castitatem, quam animam suam ponere pro amicum suis, & utrumque egit, & docuit Christus. Et similiter minus est intruere mulierem, quam predicare populo: utrumque egit Christus, & sic de alijs.

Secundo de actibus solitarie sumptis, & tunc est sensus, quod duorum actuum contrariorum ille dicitur perfectior, qui solitarie sumptus sonat uirtutem, quam non sonat alter actus contrarius; & ideo dicitur imperfectioris, uerbi gratia. Si proponatur hi duo actus contrarij, scilicet bibere uinum, & abstinere a uino, dicitur proculdubio quod bibere uinum est imperfectioris, & abstinere a uino est perfectioris: quia abstinere a uino sonat primam faciem uirtutem, cum tamen secundum ueritatem neuter uirtutis actus sit, & uterque possit bene & male fieri. Et hoc modo Saluator noster egit, & docuit perfectionis, & imperfectioris opera. Hoc enim modo fingere, sonat imperfectioris, & firmiter permanere, sonat uirtutem. Et similiter uirtute sine oculis sonat uirtutem: & habere oculos, imperfectioris. Et per hoc patet quod dici potest ad uerba Decretalis. Omnes enim hu-

per rem pauperum in usus suos conuertere, neque putauit scilicet soluendo tributum, quia inter illos pauperes precipue erat eius discipuli, in quorum necessitates pecunia loculorum Christi expendebarur. De n. lo. 4. Discipuli abierunt in ciuitatem ut cibos emerent. & Io. 13. dicit quod discipuli putabant, quod oculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus, Eme caque opus sunt nobis ad diem festum, aut ut egenis aliquid daret. Ex quo patet, quod conseruare pecuniam, aut quascumque alias res communes ad sustentationem religionis congregationis eiusdem, uel quoruncumque aliorum pauperum, est perfectioni conformis, quam Christus docuit suo exemplo: sed & discipuli post resurrectionem, a quibus omnis religio sumpsit originem, praeter praedictorum conseruabant, & distribuabant unicuique prout opus erat.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut dictum est, ex illo uerbo Domini non intelligitur quod ipsa paupertas sit perfectio, sed perfectioris instrumentum, & sicut ostensum est, minimum est inter tria principalia instrumenta perfectioris. Nam uotum continentiae praeminet uoto paupertatis, & uotum obedientiae praesertur utriusque. Quia uero instrumentum non propter se queritur, sed propter finem, non tanto aliquid sit melius, quanto maius est instrumentum, sed quanto est magis finis proportionatum. Sicut medicus non tanto magis sanat, quanto maiorem dat medicinam, sed quanto medicina est magis proportionata morbo. Sic ergo non oportet quod religio tanto sit perfectior, quanto maior est paupertas: sed quanto eius paupertas est magis proportionata fini communi & speciali. Et si daretur quod excessus paupertatis faceret religionem perfectiorem, hoc quod est pauperior, non tamen faceret eam perfectiorem simpliciter. Posset enim esse quod alia religio excederet in his quae pertinent ad continentiam & obedientiam, & sic esset simpliciter perfectior: quia quod in melioribus excedit, est simpliciter melius.

Ad secundum dicendum, quod per hoc quod Dominus dicit Matt. 6. Nolite solliciti esse in crastinum, non intelligitur quod nihil referret in futurum. Hoc enim periculosum esse beatus Antonius in collationibus patrum ostendit dicens, quod priuationem omnium facultatum ita sectantes, ut ex ipsis nec quidem unius dici uictum si-

bimet unum denarium superesse paterent, & alia huiusmodi facientes, ita uidemus repetere deceptos, ut arreptum opus non ponerint congruo exitu terminare. Et ut Augustinus dicit in libro de operibus monachorum, si hoc uerbum Domini, Nolite solliciti esse in crastinum, ita intelligatur, ut nihil in crastinum reponat, non poterunt ista seruare se per multos dies a conspectu hominum separatos includunt, uiuentes in magna intentione orationum, & postea subdit. An forte quod sunt sanctiores, non sunt uolucibus diffimiliores? & postea subdit. Si uergetur ex Euangelio ut nihil reponat in crastinum, respondet. Cur ergo ipse Dominus loculos habuit ubi pecuniam collectam reponeret? Cur tanto ante famem imminente frumenta sanctis patribus misistunt? Cur apostoli indigentiae sanctorum necessaria procurarunt? Quod ergo dicitur, Nolite solliciti esse in crastinum, sicut Hieronymus sic exponitur. Sufficit nobis presentis temporis cogitatio, futura quae incerta sunt Deo relinquamus. Secundum Chrysostomum, sufficit labor, quae patris necessaria, non de superfluis laborare. Secundum Augustinum, sic. Cum aliquid boni operamur, non temporalia, quae significantur per crastinum, sed aeterna cogitemus.

Ad tertium dicendum, quod uerbum Hieronymus habet locum ubi sunt superabundantes diuitiae, quae habentur quasi propriae, uel per quarum abutimur etiam singuli de communitate superbiunt, & lasciuunt. Non autem habet locum in diuitijs moderatis communiter conseruatis ad solam sustentationem uitae, qua singuli indigent. Eadem enim est ratio, quod singuli utantur his quae pertinent ad necessaria uitae, & quod communiter conseruentur.

Ad quartum dicendum, quod Isaac possessiones renuebatur accipere, quia timebat ne per hoc ad superfluas diuitias ueniret, per quarum abutimur impeditur religionis perfectio. Unde Gregorius ibidem subdit. Si metuebatur paupertatem sine conscientiae perdere, sicut avari diuites solent perituras diuitias custodire. Non autem legitur quod renuerit recipere aliqua necessaria ad uitae sustentationem communiter conseruandam.

Ad quintum dicendum, quod Phil. in 1. polit. dicit. Panem & uinum & alia huiusmodi esse diuitias naturales: pecunias uero diuitias esse

Q. 184. art. 3.

Q. 186. art. 3.

In collatione 2. Abbae Moysi 6. circa medium.

author in litera dicit magnam diuinitatem sollicitudo impedit: sed ut uel hospitalitas uacant, aut patres pauperum sint, diuinitur in supernas ex-pensas, ita ut impleatur uerbum Hieronymi, qd spirat eos ecclesia diuites. Sat eis esse debet, qd habeat res necessariae ut pauperes Christi tam in uitam quam in habitatio ibi, reliqua pauperibus erogant, ut gaudeat ecclesia eorum diuitijs. Non est enim rationale tot ad ecclesiastica collegia donatas diuitias, nisi quia bene ueban tur illis, & no ad delicias, aut pompam, ut hodie a multis figri uidetur arbitran- tibus osequi se praestare Deo in humiliorum diuinitibus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum perfectior sit religio in societate uiuentium, quam agentium solitariam uitam.

A DOCTAVM sic pceditur. Videtur, quod perfectior sit religio in societate uiuentium, quam agentium solitariam uitam. Dicitur enim Eccl. 4. Melius est duos esse simul, quam unum.

C *Supra Questio 188. Art. octauum.*

T N art. 8. eiusdem q. hoc solum dicitur, ut tempus ad uitam solitariam bene explanetur primo doctrina hae, & exa- minentur, si propter animi passionem solitudinem querunt, aut propter perfectionem uitae iam affecta, ita ut sint iam patientes, benigni, humiles, mansueti, & contenti pane & aqua &c. Perfectiorum, inquit Apo- stolus, solidus est ci- bus eorum qui exerci- tatos habent pro con- suetudine sensus ad discernendum practice & affectuose bonum, & malum. Quis est hic, & laudabi- mus eum?

solitudine cito surrepit superbia, dormit quando uoluerit, facit quod uoluerit. Econtrario autem ipse docet eum, qui in societate uiuit dicens. Non facias quod uis, comedas quod iuberis, habebas quantum acceperis, subijcietis cui non uis, seruias fra- tribus, praepositum monasterij timeas ut Deum, diligas ut parentem. ergo uidetur quod religio in so- cietate uiuentium sit perfectior ea, quae solitariam

E uitam agit. ¶ 4 Praet. Dominus dicit Lucae 11. Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, neque sub modo: sed illi qui solitariam uitam agunt, uidentur esse in abscondito positi, nihil utilitatis hominibus afferentes. ergo uidetur quod eorum religio non sit perfectior.

¶ 5 Praet. Id quod est secundum naturam hominis, uidetur ad perfectionem uirtutis pertinere: sed homo est naturaliter animal sociale, ut Philosophi dicit in 1. politic. ergo uidetur quod agere solitariam uitam non sit perfectius, quam agere uitam socialem.

A SED CONTRA est, qd Augu. in lib. de operibus monachorum, qd illos sanctiores esse dicit, qui a conspectu hominum separati, nulli ad se praebent accessum, uiuentes in magna intentione orationum.

RESPON. Dicendum, qd solitudo, sicut & ipsa pau- pertas, non est ipsa essentia perfectionis, sed perfe- ctionis instrumentum. Vnde & in collationibus pa- trum dicit Abbas Moyses, qd pro puritate cordis solitudo sectanda est, sicut & ieiunia, & alia huiusmo- di. Manifestum est autem qd solitudo non est instru- mentum congruuntationi, sed contemplationi, secundum illud Osee 2. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Vnde non congruit religio- nibus, quae sunt ordinate ad opera uitae actiuae siue corporalia, siue spiritualia, nisi forte ad tempus ex- plo Christi, qui ut dicitur Lucae 6. exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Co- petit autem religionibus quae sunt ad contempla- tionem ordinate. Considerandum est tamen qd id, quod est solitariam, debet esse sibi per se sufficiens. Hoc autem est cui nihil deest, quod pertinet ad ra- tionem perfecti: & ideo solitudo competit cotem- planti, qui iam ad perfectum peruenit, quod quidem contingit dupliciter. Vno modo, ex solo diuino mu- nere, sicut patet de Ioan. Baptista, qui fuit repletus Spiritu sancto adhuc ex utero matris suae. Vnde cu- adhuc puer esset, erat in desertis, ut dicitur Lucae 1. Alio modo, per exercitium uirtuosi actus, secundum illud ad Hebr. 5. Perfectorum est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Ad exercitium autem huiusmodi inuatur homo ex aliorum socie- tate dupliciter. Vno modo, quantum ad intellectum, ut inuatur in his quae sunt contemplanda. Vnde Hieron. dicit ad Rusticum monachum. Mihi pla- cet ut habeas sacrum cotubernium, nec ipse te de- ceas. Secundo, quantum ad affectum, ut scilicet no- xia affectiones hominis reprimantur exemplo & correptione aliorum: quia ut dicit Greg. 30. moral. super illud, Cui dedi in solitudine domum. Quid prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis? ideo uita socialis necessaria est ad exercitium perfectionis. Solitudo autem competit iam perfectis: unde Hieron. dicit ad Rusticum monachum, Solitariam uitam comprehendimus minime, quippe quam saepe laudauimus: sed de nido monasteriorum huiusmodi uolumus egredi milites, quos eximi rudimenta dura non terreat, qui specimen con- ueriationis suae multo tempore didicerunt. Sicut ergo id quod iam perfectum est, praeminet ei quod ad perfectionem exercetur, ita uita solitariam si debite assumatur, praeminet uitae sociali. Si autem absque praecedenti exercitio talis uita assumatur, est periculosissima, nisi per diuinam gratiam sup- plicetur, quod in alijs per exercitium acquirunt, sicut patet de beatis Antonio & Benedicto.

B AD PRIMUM ergo dicendum, quod Salomon ostendit melius esse quod sint duo simul, quam unus, propter auxilium quod unus habet ab alio uel ad subleuandum, uel fouendum, uel spiritualiter calefaciendum, quo quidem auxilio iam non indi- gent qui sunt perfectionem assecuti.

AD SECUNDUM dicendum, quod dicitur 1. Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Sicut ergo Christus est in medio eorum, qui sibi inuicem per dilectionem proximi sociantur: ita habitat in corde eius, qui diuinae contemplationi insitit per dilectionem Dei.

AD TERTIUM dicendum, qd actu obedire est necessarium

Ca. 23. 2 me. dio illius to mo 3.

In collatio- ne 1. c. 7. in princ.

Non multu remote ante medium tom. 1.

Lib. 30. c. 23. non remote a fine.

De uiuendi forma, ante mediū to. 1.